

The values Governing the Governance Model of Martyr Raisi, Based on the Statements of Imam Khamenei

Seyed Asghar Jafari¹

Abstract

Governance involves decision-making, law enforcement, and the accountability of officials in managing a country, and it is shaped by the values and culture of each society. In Iran, this process is influenced by Islamic teachings and religious values, which serve as a compass guiding the decisions and performance of officials. Martyr Raisi, by embodying Islamic and revolutionary values and through his dedicated efforts in the country's executive management, introduced a new model of governance. The present study aims to explain the values underlying Martyr Raisi's governance model based on the statements of Imam Khamenei and seeks to answer the question: What are the fundamental values governing Martyr Raisi's model of governance according to the statements of Imam Khamenei? This research is qualitative in nature, and the method used for data analysis is thematic analysis. According to the results, 51 basic themes, 23 organizing themes, and 15 overarching themes were identified. The findings indicate that the values governing Martyr Raisi's model of governance can be categorized into three dimensions: Spiritual and moral values: faith and trust in God, simplicity in personal conduct, humility, sincerity and love, honesty and truthfulness. Revolutionary values: delineation from the enemy, anti-arrogance, highlighting Iran's name, honor-orientation in foreign policy, and clarity in declaring revolutionary positions. Transformative Values: diligence and jihadi effort, service, social justice, belief in internal capacities, and youthfulness in the executive structure. These findings indicate that Martyr Raisi's governance model combines spirituality, revolutionary commitment, and jihadi effort for the progress of the country.

Keywords: Value, Statesmanship, Islamic Governance, Model, Martyr Raisi.

1. Associate professor, International Relations and Law Department, Faculty of Industrial Engineering and Management, Malek Ashtar University of Technology, Tehran, Iran
Jafari1647@yahoo.com

ارزش‌های حاکم بر الگوی حکمرانی شهید رئیسی بر اساس بیانات امام خامنه‌ای (مدظله العالی)

سید اصغر جعفری^۱

دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۵/۰۴

پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۷/۲۱

چکیده

حکمرانی شامل تصمیم‌گیری، اجرای قوانین و پاسخگویی مسئولان در اداره کشور است و بر اساس ارزش‌ها و فرهنگ هر جامعه شکل می‌گیرد. در ایران، این فرایند تحت تأثیر تعالیم اسلامی و ارزش‌های دینی است و ارزش‌ها به‌عنوان قطب‌نما، تصمیم‌گیری و عملکرد مسئولان را هدایت می‌کند. شهید رئیسی با تجسم ارزش‌های اسلامی و انقلابی و تلاش جهادی در مدیریت اجرایی کشور، الگویی نوین در حکمرانی ارائه کرد. این پژوهش با هدف تبیین ارزش‌های حاکم بر الگوی حکمرانی شهید رئیسی مبتنی بر بیانات امام خامنه‌ای (مدظله العالی)، در پی پاسخ به این پرسش است که ارزش‌های بنیادین ناظر بر الگوی حکمرانی شهید رئیسی بر اساس بیانات امام خامنه‌ای (مدظله العالی) کدام است؟ این پژوهش از نظر ماهیت کیفی است. روش پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌ها «تحلیل مضمون» است. براساس نتایج، ۵۱ مضمون پایه، ۲۳ مضمون سازمان‌دهنده و ۱۵ مضمون فراگیر شناسایی شد. یافته‌ها حاکی است که ارزش‌های حاکم بر الگوی حکمرانی شهید رئیسی در سه بعد دسته‌بندی می‌شود: ارزش‌های معنوی و اخلاقی (ایمان و توکل بر خدا، ساده‌زیستی در سلوک شخصی، تواضع، صمیمیت و محبت، صداقت و راستگویی)، ارزش‌های انقلابی: (مرزبندی با دشمن، استکبارستیزی، برجسته‌کردن نام ایران، عزت‌مداری در سیاست خارجی و صراحت در اعلام مواضع انقلابی) و ارزش‌های تحول‌آفرین (تلاش‌گری و حرکت جهادی، خدمتگزاری، عدالت اجتماعی، باور به ظرفیت‌های داخلی و جوانگرایی در مجموعه اجرایی). این یافته‌ها نشان می‌دهد که الگوی حکمرانی شهید رئیسی، ترکیبی از معنویت، تعهد انقلابی و تلاش جهادی برای پیشرفت کشور است.

واژگان کلیدی: ارزش، کشورداری، حکمرانی اسلامی، الگو، شهید رئیسی.

۱. دانشیار، گروه حقوق و روابط بین‌الملل، دانشکده مدیریت و مهندسی صنایع، دانشگاه صنعتی مالک اشتر، تهران،

مقدمه

ارزش‌ها و باورها اصول مهمی هستند که رفتار و انتخاب‌های انسان را هدایت، و به تشخیص امور درست و مطلوب و تعیین اهداف و اولویت‌ها کمک می‌کنند. هنگامی که فردی ارزشی را مورد پذیرش قرار داد، برای او هدف می‌شود و در رویکرد و جهت‌گیری او نقش اساسی و تعیین کننده‌ای ایفا خواهد کرد. ارزش‌ها به‌عنوان قطب‌نما، تصمیمات و اقدامات دولتمردان را هدایت می‌کنند و زیربنای حکومت سالم و کارآمد را تشکیل می‌دهند. ارزش‌ها نقش کلیدی در حکمرانی دارند. نخست، کمک می‌کنند اهداف و اولویت‌های نظام سیاسی مشخص شود و منابع به‌طور مؤثرتری تخصیص یابد. دوم، پایبندی به ارزش‌ها، اعتماد عمومی را جلب، و حمایت مردم از سیاست‌ها و برنامه‌ها را تقویت می‌کند. سوم، ارزش‌های اخلاقی مانند صداقت و عدالت، از فساد جلوگیری، و سلامت حکمرانی را تضمین می‌کند.

حکمرانی که از دهه ۱۹۹۰ وارد ادبیات علوم اجتماعی شد، ابزاری برای هدایت، نظارت و اجرای فعالیت‌ها و اقدامات در کشور است. این مفهوم شامل نهادها، فرایندها و مجموعه‌ای از قواعد و مقررات است که اعمال قدرت و سازمان‌دهی امور را ممکن می‌سازد.

در گفتمان انقلاب اسلامی، حکمرانی فراتر از معنای متعارف آن است و بنا به تعبیر مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) با مفهوم امانت‌داری الهی و مسئولیت در برابر خدا و مردم پیوند خورده است (۱۳۹۶/۰۵/۱۲). چنانکه معظم‌له بارها تصریح کرده‌اند که مسئولیت در جمهوری اسلامی امتیاز و یا کامجویی از قدرت نیست، بلکه تکلیف است و آنچه به این مسئولیت معنا می‌دهد و راه موفقیت کشور و ملت را نشان می‌دهد، میزان پایبندی به ارزش‌هایی است که انقلاب اسلامی بر آن‌ها بنا شده است (۱۳۹۲/۰۵/۱۲). از این دید، حکمرانی مطلوب در جمهوری اسلامی، حکمرانی ارزش‌محور است.

بر اساس اصل ۱۱۳ قانون اساسی، پس از مقام رهبری، رئیس‌جمهور عالی‌ترین مقام رسمی کشور و مسئول قوه مجریه به‌شمار می‌آید. این قوه که متکفل اداره امور اجرایی کشور است، اختیارات و تکالیف گسترده‌ای دارد. بر این اساس، رئیس‌جمهور موظف است با بهره‌گیری از اختیارات و ظرفیت‌های قانونی، در راستای بهبود و ارتقای شرایط اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی کشور اقدام کند. هنگامی که شهید سید ابراهیم رئیسی سکانداری این قوه را بر عهده گرفت، وضعیت کشور در شرایط دشواری قرار داشت (۱۴۰۰/۰۶/۰۶). از این‌رو، مدیریت اجرایی

کشور نیازمند رویکردی جهادی و انقلابی در تمامی بخش‌ها بود. ایشان با فعال‌سازی ظرفیت‌های ملی و تلاش مستمر، نصاب جدیدی از خدمتگزاری (۱۴۰۳/۰۳/۱۴) ارائه داد. به همین دلیل، مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در آخرین دیدار با اعضای دولت سیزدهم، این دولت را دولت «کار، امید و حرکت» نامیدند و شهید رئیسی را به‌عنوان الگویی مدیریتی در عرصه حکمرانی اجرایی کشور به دیگر مسئولان معرفی کردند (۱۴۰۳/۰۴/۱۷).

در این چارچوب، بررسی الگوی حکمرانی شهید رئیسی نیازمند شناسایی ارزش‌هایی است که ایشان در مسیر مدیریتی خود پیگیری کرد و عملیاتی ساخت. شناخت این ارزش‌ها نه تنها تصویر دقیق‌تری از سبک حکمرانی ایشان ارائه می‌دهد، بلکه امکان استخراج درس‌های مدیریتی متناسب با نظام اسلامی را فراهم می‌سازد. این پژوهش با هدف شناسایی و تبیین ارزش‌های حاکم بر الگوی حکمرانی شهید رئیسی با بهره‌گیری از بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، به‌منظور ارائه الگویی ارزش‌محور برای ارتقای حکمرانی در نظام اسلامی، در پی پاسخ به این پرسش اصلی است که ارزش‌های بنیادین ناظر بر الگوی حکمرانی شهید رئیسی بر اساس بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) کدام است؟

انجام این پژوهش به چند دلیل اهمیت دارد اول، با توجه به تأکید رهبر معظم انقلاب، ویژگی‌های حکمرانی شهید رئیسی باید ثبت شود و به‌عنوان الگو برای اداره کشور مورد استفاده قرار گیرد (۱۴۰۳/۰۴/۱۷)؛ دوم، بررسی الگوی حکمرانی شهید رئیسی می‌تواند برای آینده نظام جمهوری اسلامی و به‌ویژه نسل جوان مدیران کشور الهام‌بخش باشد؛ زیرا در شرایطی که نظام اسلامی با چالش‌های گوناگون مانند تحریم‌های بین‌المللی و فشارهای سیاسی روبه‌رو است، بازخوانی تجربه مدیریتی و ارزشی شهید رئیسی می‌تواند الگویی کارآمد برای عبور از مشکلات و حرکت در مسیر پیشرفت و عدالت ارائه دهد و نشان داده شود که با تکیه بر ارزش‌های اسلامی و انقلابی و پایبندی به آموزه‌های قرآنی می‌توان سیاست‌ها، اهداف و راهبردها را به‌صورت صحیح و درست انتخاب کرد و در پیشرفت و برجسته‌کردن نام ایران اسلامی و خدمت به مردم گام‌های موثر و مستحکمی برداشت. سوم، این موضوع می‌تواند به تعمیق مباحث نظری در حوزه حکمرانی اسلامی و نیز به غنای تجربیات مدیریتی کشور یاری رساند.

مبانی نظری

پیشینه شناسی

تاکنون پژوهشی یکپارچه و جامع با عنوان مورد نظر انجام نشده است؛ با این حال، مطالعات پراکنده‌ای درباره برخی واژه‌های مرتبط با موضوع پژوهش در تعداد محدودی از نشریات منتشر شده است. برخی از این پژوهش‌ها در جدول شماره ۱ فهرست شده است.

جدول ۱. پیشینه پژوهش

ردیف	نویسنده/سال	عنوان پژوهش	مهم‌ترین یافته‌ها
۱	حیدری و خالقی (۱۳۹۸)	بررسی اصول مملکت‌داری و حکومت در نهج‌البلاغه و سیاست‌نامه (با تکیه بر امور نظامی و جنگی)	مقاله ضمن تأکید بر این اصل که برای تحقق اهداف و آرمان‌های حکومت، وجود حاکمی با توانمندی‌های ویژه ضروری است، توانسته است با برشمردن اصول مهم کشورداری در بخش نظامی و شرح این اصول، با استناد به مطالب بدست‌آمده در این دو کتاب، تأثیر شیوه کشورداری امام علی(ع) را بر روش کشورداری خواجه نظام الملک و تألیف سیاست‌نامه به اثبات برساند.
۲	دانایی‌فرد (۱۳۹۹)	چارچوبی برای تحلیل کشورداری	این مقاله ضمن تحلیل فرایند کشورداری و توضیح نقش ارزش مورد توافق در کشورداری، بیان کرد گرچه نظام حکمرانی کشور و نظام اداری کشور همزیستی متعامل و وابستگی متقابل دارند، اما کارویژه‌های بسیار متفاوتی انجام می‌دهند. کشوری که به‌خوبی راهبری می‌شود می‌تواند نوعی نظام اداری و انواع عملیات روزمره‌ای برپا دارد که در پرتو آن بتواند همه جامعه را در رسیدن به اهداف خود یاری دهد.
۳	شفقت رودسری و تبرزد (۱۴۰۰)	ارائه الگوی حکمرانی متعالی اسلامی - ایرانی بر اساس اندیشه‌های حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)	این مقاله با تأکید بر توجه اسلام به توأم‌بودن توسعه مادی با بعد معنوی و برتری حکمرانی اسلامی نسبت به الگوی متعارف حکمرانی، بیان کرد با تکیه بر آموزه‌های اسلامی، فرهنگ ایرانی و اندیشه‌های امامین انقلاب، می‌توان الگویی ایرانی - اسلامی از حکمرانی ترسیم کرد که متناسب با فرهنگ جامعه باشد و زمینه مشارکت فعال مردم و نهادها در اداره امور را فراهم سازد.

ادامه جدول ۱. پیشینه پژوهش

ردیف	نویسنده/سال	عنوان پژوهش	مهم‌ترین یافته‌ها
۴	معدنی و نجاری (۱۴۰۱)	واکاوی و تبیین مؤلفه‌های حکمرانی سالم اسلامی در پرتو ارزش‌های ناب انقلاب اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی)	این مقاله ضمن بررسی حکمرانی سالم، توضیح داد حکمرانی باید مطابق با آداب، رسوم و فرهنگ محلی هر کشور تعریف و سازماندهی شود و نتیجه گرفته است که با تأسی از ارزش‌های ناب انقلاب اسلامی، حکمرانی سالم اسلامی را می‌توان با شیوه حکومتی اجرا کرد که مبتنی بر مردم‌سالاری دینی است و سبک جدیدی از حکمرانی مبتنی بر قوانین الهی و اسلامی ارائه کرد.
۵	گندمی و سواری (۱۴۰۳)	مدیر تراز آینده انقلاب اسلامی بر اساس سیره مدیریتی شهید رئیسی در منظومه بیانات مقام معظم (مدظله العالی)	این مقاله مؤلفه‌های مدیر تراز انقلاب اسلامی در سیره مدیریتی شهید رئیسی در منظومه بیانات مقام معظم رهبری را در سه بعد به شرح زیر بررسی و تبیین کرد: ابعاد شخصیتی: جامع‌الاطراف، مؤمن، اخلاص، بزرگ و بزرگواری و عالم؛ عملکردها و اقدامات: خادم ملت، حامی تولید، خستگی‌ناپذیر، جهادی و انقلابی، فسادستیز، مردمی، کارآمد، خردمندی، سیاست خارجی مطلوب؛ بازتاب‌ها و پیامدها: زنده‌کردن امید و اطمینان
۶	تاج‌بخش (۱۴۰۴)	مطالعه و تبیین مؤلفه‌های سبک زندگی شهید رئیسی از منظر آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی)	این مقاله بیان کرد شهید رئیسی با اتکا به ویژگی‌های فردی، مهارت‌های اجتماعی و مدیریت جهادی خود توانست با نفوذ اجتماعی بین آحاد مردم نقش‌آفرینی ویژه و منحصربه‌فرد در تاریخ رؤسای جمهور کشور داشته باشد. این شهید با الهام از امامین انقلاب، خوانشی جدید در نظام حکمرانی و عرصه مدیریت جهادی پی‌ریزی کرد که می‌توان از آن به‌منظور تحول در نظام حکمرانی برای بهبود مدیریت و عملکرد مطلوب در سطح کشور بهره‌مند شد.

این پژوهش در مقایسه با مطالعات پیشین، از چند جهت نوآورانه و متمایز است. نخست، برخلاف پژوهش‌هایی که تنها به اصول کلی ارزش‌ها در حکمرانی یا ویژگی‌های شخصیتی و سبک مدیریتی شهید رئیسی پرداخته‌اند، این مطالعه ارزش‌ها را به‌عنوان محور اصلی الگوی حکمرانی بررسی کرده است و نشان می‌دهد چگونه ارزش‌های بنیادین اسلامی و انقلابی در عمل به الگویی کارآمد و متعالی تبدیل شده است. دوم، تجربه عملی شهید رئیسی مستقیماً با بیانات

مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) تلفیق شده است تا ظهور آموزه‌های اسلامی و فرهنگی ایرانی در عمل نشان داده شود. سوم، برخلاف مطالعاتی که تنها به تحلیل شخصیت مدیر تراز آینده پرداخته‌اند، این پژوهش با رویکرد تحلیلی و الگویی، چارچوبی منسجم و کاربردی برای حکمرانی اسلامی معاصر ارائه می‌دهد که هم پشتوانه نظری، و هم امکان استفاده عملی در اداره کشور دارد.

مفهوم شناسی

۱. ارزش

واژه ارزش^۱ در زبان فارسی اسم مصدر ارزیدن است و معنایی مانند قدر، مرتبه، استحقاق، لیاقت، شایستگی، زیندگی، براندازی و قابلیت دارد. ارزش‌ها در اصطلاح جامعه‌شناسی، معیارهایی است که به جامعه و فرهنگ معنا می‌بخشد (ساروخانی، ۱۳۷۰: ۸۴۴)؛ رکن اساسی فرهنگ تلقی می‌شود (رهنمایی، ۱۳۸۶: ۲۲) و ابزار سنجش و داوری رفتار و گفتار افراد به‌شمار می‌رود (نیک‌گهر، ۱۳۸۳: ۹). ارزش‌ها تصویری از خوب و بد را به نمایش می‌گذارد و بر اساس آن مردم در می‌یابند که مجاز و ممنوع و زشت و زیبا چیست (شارون، ۱۳۷۹: ۱۹۴). «اصولاً انسان‌ها همواره درباره آنچه خوب یا بد، مناسب یا غیر مناسب و ضروری یا غیر ضروری است، ایده‌هایی داشته‌اند؛ به این‌گونه ایده‌ها، ارزش گفته می‌شود و هنگامی که این ارزش‌ها در نظامی از معیارها و ملاک‌ها، برای ارزیابی ارزش اخلاقی و شایستگی رفتار، سازماندهی می‌شود، نظام ارزشی را پدید می‌آورد» (گیدنز، ۱۳۷۳: ۱۶۲). به دیگر سخن، ارزش به آن دسته از اموری گفته می‌شود که انسان برای آن‌ها اهمیت و اعتبار قائل است و آن را برای خود و جامعه سودمند و مفید می‌داند. ارزش‌ها در تبیین اندیشه و رفتار افراد و نیز در شکل‌گیری حیات اجتماعی نقش اساسی و تعیین‌کننده ایفا می‌کنند (جعفری، ۱۳۹۵)؛ بنابراین ارزش‌ها اصول بنیادینی هستند که رفتارها و تصمیم‌ها را جهت‌دهی می‌کنند و معیار مطلوبیت یا نامطلوبیت امور را در جامعه مشخص می‌سازند.

۲. کشورداری

کشورداری^۲، کارکرد اصلی هر حکومت است که قانون اساسی، پایه و فلسفه سیاسی آن را مشخص می‌کند. بر این اساس می‌توان کشورداری را دانش، هنر و فن هماهنگ‌سازی حکمرانی ملی، مدیریت امور عمومی و اقدامات عملیاتی در تمام عرصه‌ها به‌منظور تحقق اهداف عالی

1. Value

2. Statesmanship

مندرج در قانون اساسی و دیگر قوانین اساسی مرسوم در نظام‌های سیاسی تعریف کرد (دانایی فرد، ۱۳۹۹)؛ بنابراین کشورداری، فرایند اداره و مدیریت روزمره کشور است که شامل ساختارها، نظام اداری، سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌ها می‌شود. به عبارت دیگر، کشورداری، مدیریت، اداره و سازمان‌دهی امور کشور است. این مفهوم شامل برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری و هدایت منابع و نهادها برای تحقق اهداف ملی، رفاه مردم و حفظ استقلال و امنیت کشور می‌شود.

۳. حکمرانی

گرچه تعاریف گوناگونی برای اصطلاح حکمرانی ارائه شده است، اما به اختصار به چند مورد اشاره خواهد شد. «حکمرانی^۱، فرایند راهبری تعامل نظام‌مند کنشگران (حکومتی/ غیر حکومتی) در یک قلمرو (فراملی، ملی و فروملی) از طریق خط‌مشی‌گذاری و تنظیم‌گری (و بازتوزیع) برای تسهیل‌گری و ارائه خدمات (عمومی) به منظور تحقق اهداف جمعی (مشترک بین کنشگران حکومتی و غیر حکومتی) با اعمال اقتدار مشروع در چارچوب آرمان‌ها و ارزش‌های آن قلمرو است» (عالی و همکاران، ۱۴۰۳: ۸۰). به عبارت دیگر حکمرانی به مجموعه‌ای از فرایندها اطلاق می‌شود که شامل حکومت‌کردن، تصمیم‌سازی، هماهنگی و سازمان‌دهی کنشگران و ذی‌نفعان در سطوح گوناگون است. این فرایند می‌تواند حوزه‌هایی همچون خانواده، قوم، سازمان‌های رسمی و غیررسمی یا حتی یک سرزمین را در بر گیرد و از طریق سازوکارهایی چون قوانین، هنجارها، قدرت و زبان تحقق یابد (Bevir, 2012: 18).

سازمان ملل متحد نیز حکمرانی را این‌گونه تعریف می‌کند: حکمرانی مجموعه‌ای از اقدامات فردی و نهادی، عمومی و خصوصی برای برنامه‌ریزی و اداره مشترک امور است و فرایند مستمری از ایجاد تفاهم میان منافع متفاوت و متضاد است که در قالب اقدامات مشارکتی و سازگار حرکت می‌کند و شامل نهادهای رسمی و ترتیبات غیررسمی و سرمایه اجتماعی شهروندان است (UN, 1996: 1).

مدرسه عالی حکمرانی شهید بهشتی (۱۴۰۴)، با بررسی منابع متعدد علمی نوشته است: «حکمرانی، فرایند قاعده‌گذاری، اجرای قواعد، بررسی، نظارت و کاربست بازخوردها با اعمال قدرت مشروع و به منظور دستیابی به هدف مشترکی برای همه کنشگران و ذی‌نفعان در چارچوب ارزش‌ها و هنجارها در محیط یک سازمان یا یک کشور است» (<https://governanceschool.ir>).

مهم‌ترین بازیگر در عرصه حکومت ملی از حکمرانی دولت است. درواقع، حکمرانی در سطح ملی به‌دنبال تنظیم و سازمان‌دهی روش‌ها و شیوه‌هایی است که اعمال حاکمیت دولت را ممکن و مؤثر می‌سازد (طحان نظیف و خلیلی‌نژاد، ۱۴۰۴)؛ بنابراین حکمرانی سازوکاری نظام‌مند است که با بهره‌گیری از نهادها، فرایندها و قواعد، ارزش‌های بنیادین جامعه را در عرصه عمل و مدیریت اجتماعی محقق می‌سازد.

نسبت ارزش‌ها با حکمرانی

ارزش‌ها، به‌عنوان اصول و معیارهایی که در جامعه مورد قبول و احترام است، نقش راهنما و ملاک رفتارها، تصمیم‌ها و عملکردهای فردی و جمعی را ایفا می‌کنند. این ارزش‌ها، هنجارها و استانداردهای اخلاقی جامعه را شکل می‌دهد و چارچوبی فراهم می‌آورد که بر اساس آن درست و نادرست، مطلوب و نامطلوب تعریف می‌شود. درواقع، «ارزش‌ها تعیین‌کننده الگوی رفتاری، گفتاری و عملکردی افراد به‌شمار می‌آید» (پدریان، ۱۳۷۷: ۲۲۴). حکمرانی، به کیفیت هدایت و رهبری جامعه، تعامل میان نهادها و مردم و تحقق اهداف ملی در چارچوب قانونی و اخلاقی اشاره می‌کند. حکمرانی موفق زمانی محقق می‌شود که ارزش‌های جامعه در سیاست‌ها، ساختارها و رفتارهای حاکمان بازتاب یابد و اعتماد عمومی جلب شود.

در اندیشه اسلامی و به‌ویژه در منظومه فکری رهبر معظم انقلاب، حکمرانی معنایی عمیق‌تر و ارزش‌مدارانه دارد؛ بدین معنا که تحقق حکمرانی مطلوب، منوط به پابندی به ارزش‌های بنیادین اسلامی و انقلابی است (۱۳۹۲/۰۵/۱۲). ارزش‌ها، اصول و باورهای بنیادینی هستند که به رفتار فردی و جمعی جهت می‌دهند و در سطح حکمرانی نقش معیار و قطب‌نما را ایفا می‌کنند.

در جمهوری اسلامی، ارزش‌ها با حکمرانی نسبت هویتی دارد. به‌عبارتی، ارزش‌ها و حکمرانی دو پدیده‌ای هستند که پیوندی عمیق دارند. ارزش‌ها، مانند قطب‌نماهای اخلاقی و هنجاری رفتار می‌کنند و جهت‌دهی به رفتارها و تصمیم‌سازی‌ها را ممکن می‌سازند، در حالی که حکمرانی به‌مثابه سازوکاری است که این ارزش‌ها را در عرصه عملیاتی و نظام‌مند به اجرا در می‌آورد. رهبر معظم انقلاب بارها تأکید کرده‌اند که جوهره نظام اسلامی، ارزش‌مداری است و اگر حاکمیت اسلامی بر پایه عدالت و ارزش‌های الهی شکل نگیرد، از حقیقت خود فاصله خواهد گرفت (۱۳۹۹/۰۳/۰۱ و ۱۴۰۰/۰۶/۰۶). در واقع، ارزش‌ها در حکمرانی اسلامی، زینت و شعار نیست، بلکه معیار و شالوده است و عدالت، مردمی‌بودن، پاکدستی و ولایت‌مداری ارزش‌هایی است که نبود هر یک، هویت و

مشروعیت حکمرانی اسلامی^۱ را تهدید می‌کند. ارزش‌ها در این معنا، روح حکمرانی اسلامی است و حکمرانی بدون آن‌ها چیزی جز کالبدی بی‌جان نخواهد بود.

حکمرانی مبتنی بر ارزش‌ها در دوران ریاست جمهوری شهید رئیسی

یکی از نکات مهم در بحث حکمرانی، جایگاه آن در سطوح محلی، ملی و بین‌المللی است و اینکه سازمان‌های سیاسی در هر یک از این سطوح نقش‌های متفاوتی ایفا می‌کنند (شمسی، ۱۴۰۳: ۹). حکمرانی ملی همواره تحت تأثیر شرایط داخلی و محیط بین‌المللی قرار دارد. از این‌رو، برای تحقق حکمرانی مطلوب در جهان امروز، حاکمان باید با رفتار، گفتار و تصمیم‌های خود نشان دهند که پاسدار واقعی منافع ملت هستند و با واگذاری مسئولیت‌های لازم به مردم، زمینه تحقق بهتر اهداف ملی بر پایه ارزش‌ها را فراهم سازند (دانایی‌فرد، ۱۳۹۹). حکمرانی در جمهوری اسلامی ایران نیز از این امر مستثنی نیست و مدیران و مسئولان کشور، با رفتار، گفتار و تصمیم‌های خود نشان دادند که پاسدار واقعی منافع ملت هستند و با واگذاری مسئولیت‌ها و بهره‌گیری از ظرفیت‌های مردمی در تحقق اهداف ملی به شکل مؤثر تلاش دارند. چنانکه در دوران ریاست جمهوری شهید رئیسی، این اصل اساسی در حکمرانی ایشان برجسته بود. در واقع، الزامات ارزشی حاکم بر دولت شهید رئیسی شامل پایبندی به ارزش‌های اساسی انقلاب اسلامی، خدمتگزاری صادقانه به مردم، محوریت خدا در تصمیم‌گیری‌ها، داشتن نیت الهی در انجام کارها و رویکرد جهادی در اجرای وظایف بود (بهادری جهرمی و کدخدامرادی، ۱۴۰۳: ۱۴).

شهید رئیسی با تکیه بر ارزش‌هایی مانند عدالت اجتماعی، رویارویی با فساد و حمایت از محرومان، نشان داد که رهبران می‌توانند با الگوبودن در رفتار، مسیر کشورداری را با اهداف ملی و منافع مردم هدایت همسو کنند. در سطح بین‌المللی نیز، سیاست‌های جمهوری اسلامی در این دوران بر حفظ استقلال، تأمین منافع ملی و پایبندی به اصول و ارزش‌های اسلامی و اصل نفی سلطه‌گری و سلطه‌پذیری متمرکز بود. این رویکرد نشان‌دهنده اهمیت هماهنگی میان ارزش‌ها و حکمرانی است؛ ارزش‌ها نه تنها مبنای رفتار داخلی حکومت بودند، بلکه در تعاملات خارجی نیز مسیر سیاست‌گذاری کشور را شکل دادند. نتیجه اینکه تجربه حکمرانی در دوران شهید رئیسی

۱. حکمرانی اسلامی در سطح ملی عبارت است از: فرایند تصمیم‌گیری و اجرای قوانین دین اسلام در جامعه، توسط معصومان و نایبان بر حق آن‌ها، به‌منظور رفاه، آسایش و تکامل دنیوی و سعادت اخروی انسان‌ها (عارفی و فرزندی، ۱۴۰۳).

نشان می‌دهد که موفقیت در هدایت کشور و تحقق اهداف ملی، مستلزم احترام به ارزش‌ها، الگوبودن رهبران و بهره‌گیری از ظرفیت‌های جامعه است. این دوره نمونه‌ای روشن از پیوند میان ارزش‌های بنیادین، عملکرد اجرایی و حکمرانی پایدار در جمهوری اسلامی ایران است، که می‌تواند الگویی برای مدیران آینده و دیگر کشورها باشد.

دولت سیزدهم با رویکردی تحول‌گرا در سطوح گفتمانی و حکمرانی، تحولات چشمگیری ایجاد کرد که به سرعت آثار آن آشکار شد. عملکرد دولت و رئیس‌جمهور شهید بارها مورد تحسین مقام معظم رهبری قرار گرفت. فعالیت‌های جهادی رئیس‌جمهور و دولت سیزدهم در حوزه‌های سلامت، اقتصاد، زیرساخت‌ها، سیاست خارجی و عرصه‌های اجتماعی و فرهنگی نمود یافت و میراث ماندگاری از خود برجای گذاشت (اداره کل پژوهش و اسناد ریاست جمهوری، ۱۴۰۳: ۱۴۴).

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش، داده‌ها با روش «تحلیل مضمون»^۱ تجزیه و تحلیل شد. تحلیل مضمون، روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است. این روش، فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و گوناگون را به داده‌هایی غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند. به‌طور کلی، تحلیل مضمون، روشی است برای الف) دیدن متن ب) برداشت و درک مناسب از اطلاعات ظاهراً نامرتبط ج) تحلیل اطلاعات کیفی د) مشاهده نظام‌مند شخص، تعامل، گروه، موقعیت، سازمان و یا فرهنگ ه) تبدیل داده‌های کیفی به داده‌های کمی (عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۳). «روش تحلیل مضمون با رویکردهای گوناگون قابل اجرا است. یکی از رویکردها، شبکه مضامین است. شبکه مضامین بر اساس فرایندی مشخص، پایین‌ترین سطح قضایای موضوع را از متن استخراج می‌کند (مضمون‌های پایه)؛ سپس با دسته‌بندی این مضمون‌ها و تلخیص آنها به موضوعات مجردتر و انتزاعی‌تر دست می‌یابد (مضمون‌های سازمان‌دهنده) و در قدم سوم مضمون‌های سازمان‌دهنده در قالب مضمون‌های اساسی حاکم بر کل متن (مضمون‌های فراگیر) تنظیم می‌شود» (غفاری و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۷۴).

در این پژوهش، در گام اول با بررسی و مطالعه بیانات و سخنرانی‌های مقام معظم رهبری از سال ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۴، مضمون‌های مرتبط شناسایی، و در گام بعد شناسه‌گذاری شد. مطابق نتایج، ۵۱ مضمون پایه، ۲۳ مضمون سازمان‌دهنده و ۱۵ مضمون فراگیر استخراج شد که در سه بعد دسته‌بندی شد. از آنجا که هر یک از مضمون‌های مشخص‌شده درباره شهید رئیسی از زبان بالاترین مقام نظام اسلامی بیان شده است، نیاز به اعتبارسنجی^۱ مستقل وجود ندارد؛ با این حال، برای اطمینان از صحت تحلیل‌های انجام‌شده توسط پژوهشگر، مضمون‌های پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر و همچنین جای‌گذاری هر یک از شاخص‌های شناسایی‌شده در دسته‌های مربوط، در اختیار سه نفر از خبرگان آشنا با موضوع پژوهش قرار گرفت و پس از بررسی‌های آنان، مورد تأیید نهایی قرار گرفت.

لازم به یادآوری است، مضمون‌های فراگیر در الگوی سه‌بعدی ارزش‌ها بر اساس منطق سطوح سه‌گانه حکمرانی اسلامی سازمان‌دهی شد؛ به این معنا که ارزش‌های معنوی و اخلاقی همچون ایمان، توکل، ساده‌زیستی و صداقت، ناظر به هویت فردی مسئول اسلامی است و او را در برابر دنیاطلبی و فساد مصون می‌سازد؛ ارزش‌های انقلابی مانند استکبارستیزی، مرزبندی با دشمن و عزت‌مداری در سیاست خارجی، بیانگر هویت سیاسی و انقلابی نظام اسلامی و ضامن استقلال آن در عرصه جهانی است و ارزش‌های تحول‌آفرین شامل تلاش جهادی، خدمتگزاری، عدالت اجتماعی و جوان‌گرایی، ناظر به عرصه عملکرد اجرایی و اجتماعی حکومت است و موتور محرک پیشرفت کشور به‌شمار می‌رود. بر این اساس، منطق دسته‌بندی ارزش‌ها مبتنی بر سه سطح فردی، سیاسی و اجتماعی حکمرانی است که در تعامل با یکدیگر، حکمرانی ارزش‌مدار در جمهوری اسلامی را شکل می‌دهد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های پژوهش

در گام اول این پژوهش، بیانات رهبر معظم انقلاب درباره شهید رئیسی جمع‌آوری شد و پس از استخراج متن‌های اصلی، مضمون‌های پایه‌ای ساماندهی شد که در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. تبدیل بیانات به مضمون‌های پایه‌ای

ردیف	متن اصلی بیانات	مضمون‌های پایه‌ای
۱	شهید رئیسی دل خاشع و ذاکر داشت... اهل ذکر و خشوع و دعا و توسل بود؛ این را ما کاملاً دیده بودیم. از قبل از دوره ریاست جمهوری، حتی از قبل از دوران ریاست بر قوه قضائیه می‌دیدیم؛ می‌دانستیم؛ اهل خشوع بود، اهل توسل بود، دل او با خدا مأنوس بود (۳۰/۰۲/۱۴۰۴).	دل خاشع و ذاکر داشتن اهل عبادت و ارتباط و توسل به ائمه اطهار علیهم‌السلام بودن با خدا مأنوس بودن
۲	شهید رئیسی... اهل گریه بود و دلش روشن بود و قلباً با عالم غیب مرتبط بود و همین‌ها است که انسان را نجات می‌دهد. انسان را پیش می‌برد (۱۴۰۳/۰۴/۱۷).	اهل گریه بودن با عالم غیب رابطه داشتن
۳	ساده‌زیستی و کاهش تشریفات در سلوک شخصی و حکومتی دولت، به‌خصوص شخص آقای رئیس‌جمهور، برای من چشمگیر است و چیز مهم و قابل توجهی است... این زری مردمی خیلی چیز با ارزشی است. اینکه با مردم، صمیمی و خصوصی و متواضعانه حرف می‌زنید، رفت‌وآمد می‌کنید، داخل خانه‌هایشان می‌روید، روی فرش‌شان می‌نشینید، خیلی چیز خوبی است (۱۴۰۲/۰۶/۰۸).	ساده‌زیستی و کاهش تشریفات در سلوک شخصی داشتن زری مردمی داشتن با مردم صمیمی و خصوصی حرف‌زدن به خانه‌های مردم رفتن روی فرش خانه‌های مردم نشستن
۴	یک نکته دیگر هم منش اخلاقی ایشان [شهید رئیسی] بود؛ جداً متواضع بود؛ جداً بردبار بود. آدم صبوری بود؛ آدم بردباری بود؛ اهل مدارا بود با کسانی که اختلاف نظر داشتند؛ چه اختلاف نظری، چه اختلافات نظری‌ای که منتهی می‌شد به اختلاف عملی در عرصه. خب می‌دانید در اداره کشور این چیزها وجود دارد؛ دیگر؛ ایشان می‌آمد به بنده هم می‌گفت، مطرح می‌کرد؛ مواردی را ذکر می‌کرد؛ اوقاتش هم تلخ می‌شد، اما در عین حال ایشان با آن طرف‌های مورد نظر با مدارا رفتار می‌کرد. ایشان در یک موردی یک اختلافی با یک جایی داشتند، من گفتم شما اصلاً عکس‌العمل نشان ندهید؛ خیلی سخت بود برایش، [اما] اصلاً عکس‌العمل نشان نداد؛ یعنی واقعاً مدارا کرد (۱۴۰۳/۰۴/۱۷).	در منش اخلاقی، فردی متواضع، بردبار و صبور بود با افراد و جریانات مخالف دیدگاه مدیریت ایشان، با تواضع و مدارا رفتار می‌کرد
۵	شهید رئیسی... مصداق این آیه شریفه بود که «تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا». این یک معیار مهمی برای مدیریت کشور است: لا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ. در سوره قصص، در همین سوره‌ای که این آیه در آن هست... در اوّل سوره می‌فرماید: اِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ؛ نقطه مقابلش این است؛ او اهل علو است: اَلَيْسَ لِي مَلِكُ مِصْرَ وَ هَذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِن تَحْتِي. خود را برتر دیدن، بار خود را بر دوش مردم انداختن، مردم را با چشم حقارت نگاه کردن، خاصیت حکومت فرعون‌ی است. نقطه مقابلش خاصیت حکومت الهی است: لا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ، که مصداق کاملش شهید رئیسی بود؛ جایگاه سیاسی و اجتماعی او خیلی بالا بود — خب می‌دیدید در این سفرها، در این دیدارهایی که او با مردم داشت، مردم نسبت به او چه اظهار ارادتی می‌کردند، چه علاقه‌ای نشان می‌دادند — اما او خودش را از دیگران برتر نمی‌دانست؛ خودش را در ردیف مردم، مثل مردم، در مواردی کوچک‌تر از مردم به‌حساب می‌آورد؛ با این نگاه، با این دید حکمرانی می‌کرد بر کشور و دولت را اداره می‌کرد و کارها را پیش می‌برد (۳۰/۰۲/۱۴۰۴).	برتر ندانستن خود نسبت به دیگران با چشم حقارت مردم را نگاه نکردن خود را برتر از دیگران ندانستن

ادامه جدول ۲. تبدیل بیانات به مضمون‌های پایه‌ای

ردیف	متن اصلی بیانات	مضمون‌های پایه‌ای
۶	دل او لبریز از مهربانی به مردم بود؛ از مردم گله‌مند نبود، به مردم بدبین نبود، از توقعات مردم شکایت نمی‌کرد. یک موارد زیادی اتفاق می‌افتاد با مردم مواجه می‌شد، مردم می‌آمدند شکایت می‌کردند، حرف می‌زدند، گاهی هم ممکن بود تند صحبت بکنند [اما] با مردم مهربان بود و از این برخوردها، از این نگاه‌ها، از این حرکات ناراحت نمی‌شد (۳۰/۰۲/۱۴۰۴).	رقیق‌القلب و دلسوزبودن مردم با عاطفه و مهربانی با مردم رفتار کردن در برابر سخن تندگفتن مردم با عطف و محبت رفتارکردن
۷	سبک مدیریت [شهید رئیسی] در بین همکاران خودش یک سبک ویژه‌ای بود، با صمیمیت همراه بود؛ با همکارانش، با وزراء، با مدیران دولتی با صفا و صمیمیت رفتار می‌کرد (۱۴۰۳/۰۳/۱۴).	اهل مهربانی با همکاران و دوستان
۸	[شهید رئیسی] با مردم صریح و صادقانه حرف می‌زد؛ با مردم با ابهام، با نشانه‌های نادرست صحبت نمی‌کرد؛ صریح، روشن، صادقانه. این صراحت و این صداقت حتی در مذاکرات دیپلماسی هم مشهود بود و طرف‌ها را تحت تأثیر قرار می‌داد. در مذاکرات دیپلماسی که جای پیچیدن حرف‌ها و پوشیدن نیت‌ها است، ایشان با صراحت، با صداقت صحبت می‌کرد و طرف را تحت تأثیر قرار می‌داد. به او اطمینان می‌کردند، می‌دانستند که آنچه می‌گوید درست می‌گوید. در [زمان] ریاست جمهوری، در اوّلین مصاحبه‌ای که کرد، خبرنگار از ایشان پرسید که آیا شما با امریکا مذاکره می‌کنید؟ صریح و بدون هیچ ابهامی گفت: خیر؛ و نکرد (۳۰/۰۲/۱۴۰۴).	سخن صادقانه و روشن با مردم گفتن هماهنگ بودن دل و زبان در عرصه امور بدون پیچیدگی و با صراحت صحبت کردن در عرصه دیپلماسی
۹	[شهید رئیسی] در مرزبندی با دشمنان انقلاب صراحت داشت؛ در مورد کسانی که با انقلاب بد بودند، مخالف بودند، دشمن بودند، دوپهلو صحبت نمی‌کرد؛ صریح صحبت می‌کرد، مرزبندی صریح داشت (۱۴۰۳/۰۳/۱۴).	صراحت داشتن در مرزبندی با دشمنان انقلاب آشکار و واضح سخن گفتن با دشمن اعتمادداشتن به دشمن
۱۰	[شهید رئیسی] به لیخنه دشمن اعتماد نمی‌کرد. (۱۴۰۳/۰۳/۱۴) برجسته شدن شعارهای انقلاب، شعارهای اسلام، مثل عدالت‌طلبی، مثل پرهیز از اشرافی‌گری، حمایت از مستضعفان، استکبارستیزی که اینها شعارهای اصلی انقلاب است؛ این‌ها در زبان‌ها برجسته‌تر شده، واضح‌تر شده، و این خیلی چیز خوبی است (۱۴۰۱/۰۶/۰۸).	برجسته کردن شعارهای انقلاب حمایت از مستضعفان مخالفت با خوی استکباری و روح مداخله‌جویانه نظام سلطه
۱۱	[شهید رئیسی] در مسائل خارجی، از فرصت‌ها به بهترین وجهی استفاده کرد. این همه تحرک خارجی و سفر خارجی آثار ارزشمند و بابرکتی برای کشور داشت، هم برای امروز کشور، هم برای فردای کشور. ایران را در چشم رجال سیاسی دنیا بزرگ‌تر و برجسته‌تر کرد. انقلاب اسلامی را، ملت ایران را، در بیانات خود و در اظهارات خارجی خود، درست تعریف کرد و شناساند؛ لذا رجال سیاسی‌ای که امروز درباره او حرف می‌زنند، از او به‌عنوان یک چهره برجسته حرف می‌زنند؛ این برای ما که سال‌های متمادی با مسائل خارجی سروکار داشتیم، چیز جدید و بارزشی است (۱۴۰۳/۰۳/۱۴).	درخشش نام ایران با تحرک خارجی و سفر خارجی شناساندن و معرفی چهره والای مردم ایران و انقلاب اسلامی
۱۲	اینکه طبق قضاوت مراکز بین‌المللی مالی، رشد اقتصادی ایران از نزدیک به صفر برسد به پنج درصد، این یک افتخار ملی است، این یک عزت ملی است، این نشان‌دهنده پیشرفت کشور است؛ این اتفاق افتاد، و امثال این‌ها مکرر اتفاق افتاد. اینکه در مجامع گوناگون اقتصادی جهانی انسان بتواند عضویت خودش را تثبیت بکند و آنجا وارد بشود، یک افتخار بین‌المللی برای ملت ایران است. اینکه رئیس‌جمهور در مجمع عمومی سازمان ملل قرآن را سر دست بگیرد و بلند بکند، یا عکس شهید سلیمانی را سر دست بگیرد، این برای یک ملت مایه عزت است و ملت را عزیز می‌کند (۳۰/۰۲/۱۴۰۴).	سر بلند کردن نام ایران با رشد اقتصادی و عضویت در نهادهای گوناگون بین‌المللی چشمگیر شدن نام ایران با در دست گرفتن قرآن و عکس شهید سلیمانی در سازمان ملل

ادامه جدول ۲. تبدیل بیانات به مضمون‌های پایه‌ای

ردیف	متن اصلی بیانات	مضمون‌های پایه‌ای
۱۳	یک نقطه برجسته دیگری که در ایشان [شهید رئیسی] وجود داشت این است که در سیاست خارجی دو خصوصیت را ایشان با هم و در کنار هم رعایت می‌کرد: یکی تعامل، یکی عزت‌مداری و عزتمندی. ایشان اهل تعامل بود. اینجا با فلان رئیس‌جمهور اروپایی گاهی یک‌ساعت یا یک‌ساعت و نیم تلفنی صحبت می‌کردند! واقعاً فرض کنید که یک‌ساعت و نیم مثلاً تلفنی حرف می‌زد. اهل تعامل بود، اما از موضع عزت؛ نه آنچنان تند و به اصطلاح دورکننده که [ارتباط] قطع بشود، نه بیخودی امتیازدادن و دست پایین‌گرفتن و مانند اینها؛ نه، از موضع عزت، اما در عین حال با تعامل (۱۴۰۳/۰۴/۱۷).	اهل مراد و ارتباط با کشورها تعامل با کشورها از روی عزت و بزرگی
۱۴	یک نقطه برجسته دیگری که در ایشان [شهید رئیسی] وجود داشت صراحت در اعلام مواضع انقلابی و دینی بود. دوپهلو حرف‌زدن و ملاحظه این را کردن که اگر ما مواضع انقلابی‌مان را صریح بیان کنیم، فلان آدم، فلان دسته، فلان شخصیت ممکن است ناراحت بشوند، این ملاحظات را ایشان نداشت؛ یعنی مواضع انقلابی خودش را، همان که به آن معتقد و پایبند بود، ایشان صریح بیان می‌کرد. در اوکین مصاحبه‌ای که ایشان کرد، از او راجع به ارتباط با فلان کشور پرسیدند که شما ارتباط برقرار می‌کنید، ایشان گفت خیر! صریح؛ یعنی بی‌هیچ ملاحظه و حاشیه و لابه‌لا [چیزی گفتن] (۱۴۰۳/۰۴/۱۷).	واضح و روشن در اعلام مواضع انقلابی و دینی میهم و دوپهلو صحبت نکردن در تعاملات بین المللی پایبند به ارزش‌های انقلابی و دینی
۱۵	شهید، یکسره [در حال] کار بود؛ یکسره! شب و روز نداشت، خستگی نمی‌شناخت. بنده مکرر به ایشان می‌گفتم که یک مقداری ملاحظه کنید، ممکن است مزاج طاقت نیاورد، یک وقت آدم می‌افتد نمی‌تواند کار کند، ایشان می‌گفت من از کار خسته نمی‌شوم. دائم کار، دائم کار؛ کار باکیفیت، کار خدمت‌رسانی (۳۰/۰۲/۱۴۰۴).	تلاش شبانه‌روزی و در میدان‌بودن خستگی‌ناپذیری و مدیریت جهادی
۱۶	دولت مرحوم آقای رئیسی (رضوان‌الله علیه) دولت کار بود، دولت امید بود، دولت حرکت در بخش‌های داخلی و خارجی بود. اگرچه این عناوین را شاید خود ایشان یا اعضای دولت به‌کار نمی‌بردند، اما عملاً این‌جور دیده می‌شد و فهمیده می‌شد (۱۴۰۳/۰۴/۱۷).	مأیوس نبودن و ناامیدی در کار
۱۷	نصف‌شب از سفر خارجی برگشته، صبح در فلان نقطه مثلاً کرج یا فلان‌جا با مردم دیدار عمومی دارد یا جلسه می‌گذارد برای مسائل مختلف (۱۴۰۳/۰۴/۱۷).	پرهیز از پشت میز نشینی
۱۸	همه اعتراف کردند که مرد کار بود، مرد عمل بود، مرد خدمت بود، مرد صفا و صداقت بود؛ این را همه اعتراف کردند. شب و روز نمی‌شناخت. در خدمتگزاری به کشور، یک نصاب تازه‌ای را به‌وجود آورد. ما قبلاً هم شخصیت‌های خدمتگزار داشته‌ایم، اما نه در این حد، نه با این حجم، نه با این کیفیت، نه با این صداقت، نه با این پُرکاری و شب و روز نشناختن؛ یک نصاب جدیدی را آقای رئیسی (رحمه‌الله علیه) در باب خدمتگزاری به ملت ایجاد کرد (۱۴۰۳/۰۴/۱۷).	به‌وجود آوردن نصاب جدید در خدمتگزاری خدمتگزاری و انجام عمل از سر بندگی و تعهد و دلسوزی
۱۹	شهید رئیسی (رضوان‌الله تعالی علیه) اهل کار جهادی بود؛ واقعاً شب و روز نمی‌شناخت؛ واقعاً دنبال آفرین و احسنت برای این‌همه کاری که می‌کرد نبود؛ این را ما از نزدیک دیدیم، حس کردیم. به‌معنای واقعی کلمه تلاش می‌کرد، کار می‌کرد، هر آنچه از دستش برمی‌آمد انجام می‌داد، خیلی‌ها هم نمی‌فهمیدند؛ یعنی کارهایی نبود که جلوی چشم مردم باشد، ولی کار می‌کرد (۰۷/۰۵/۱۴۰۳).	اهل کار جهادی و دنبال آفرین نبودن در برابر کارها

ادامه جدول ۲. تبدیل بیانات به مضمون‌های پایه‌ای

ردیف	متن اصلی بیانات	مضمون‌های پایه‌ای
۲۰	سفرهای استانی [شهید رئیسی]... خیلی حادثه درخشانی است، حادثه مهمی است. اینکه ۳۱ سفر در ۱۱ ماه انجام بگیرد به سرتاسر کشور، نقاط محروم، دورافتاده، صحنه‌های کم‌نظیری اتفاق بیفتد و دیده بشود از همدلی صادفانه با مردم و نظارت میدانی به مسائل گوناگون مردم، خیلی چیز مهمی است (۱۴۰۱/۰۶/۰۸).	ارتباط مستقیم با مردم برای سنجش دستیابی همه طبقات مردم به امکانات اطلاع از بهره‌مندی همگان از شرایط عادلانه برای دسترسی به منابع و فرصت‌های اجتماعی
۲۱	[شهید رئیسی] به توانایی‌های داخلی واقعاً اعتقاد داشت. خب ما با خیلی از مسئولین در نشست و برخاست‌ها روی این مسئله توانایی‌های داخلی و ظرفیت‌های داخلی در موارد متعدد صحبت می‌کنیم، هیچ کس از آنها هم مخالفت نمی‌کند، اما آدم می‌فهمد چه کسی عمیقاً و از بن دندان به این توانایی‌ها باور دارد، چه کسی نه. ایشان واقعاً باور داشت؛ یعنی قبول داشت که ما خیلی از مشکلات کشور را یا اکثر مشکلات کشور را یا به یک‌صورت همه مشکلات کشور را می‌توانیم به ظرفیت‌های داخلی حل کنیم و لذا دنبال این کارها هم بود (۱۴۰۳/۰۴/۱۷).	اهتمام به ظرفیت‌ها و توانایی‌های داخل کشور برتر دانستن منابع و توان علمی کشور
۲۲	یک توفیق دیگر این دولت این بود که جامعه را از حالت چشم‌انتظاری و نگاه به بیرون خارج کرد. از این حالت که همیشه منتظر باشیم ببینیم دیگران درباره ما چه می‌گویند، چه تصمیم می‌گیرند، چه کار می‌خواهند بکنند خارج شده؛ به ظرفیت‌های داخل کشور اهمیت داده شده، روی آنها تکیه شده، کار دارد می‌شود. اینکه حالا باید حتماً با فلان کشور ارتباط برقرار کنیم تا مشکلاتمان حل بشود یا فلان گره باید از فلان‌جا باز بشود تا مشکلات ما حل بشود، این خیلی برای کشور مضر است؛ این شرطی کردن حوادث کشور و در انتظار دیگران نگه داشتن، چیز بدی است که این الحمدلله در دولت شما به میزان زیادی کاسته شده (۰۸/۰۶/۱۴۰۱).	خارج کردن کشور از حالت چشم‌انتظاری و نگاه به بیرون گره زدن مشکلات کشور صرفاً به برقراری ارتباط با دیگر کشورها
۲۳	یک توفیق دیگر شما [دولت سیزدهم]، جوانگرایی در مجموعه اجرایی کشور است؛ این خیلی چیز خوبی است. این موجب می‌شود که حلقه فرسوده مدیران باز بشود، یک نفس تازه‌ای به دستگاه‌های اجرایی کشور دمیده بشود؛ این خیلی چیز خوبی است (۰۸/۰۶/۱۴۰۱).	باز کردن حلقه مدیریتی و میدان دادن به جوان‌ها در عرصه مدیریتی کشور نگاه امیدوارانه به جوانان کشور

در گام دوم، مضمون‌های پایه‌ای که بار معنایی مشابه داشتند و مفهومی واحد را منتقل می‌کردند، در قالب یک مفهوم کلی‌تر قرار گرفتند تا مضمون‌های سازمان‌دهنده به دست آید؛ سپس از این مضمون‌های سازمان‌دهنده، مضمون‌های فراگیر و اصلی استخراج و شناسایی شد که در جدول شماره ۳ ارائه شده است.

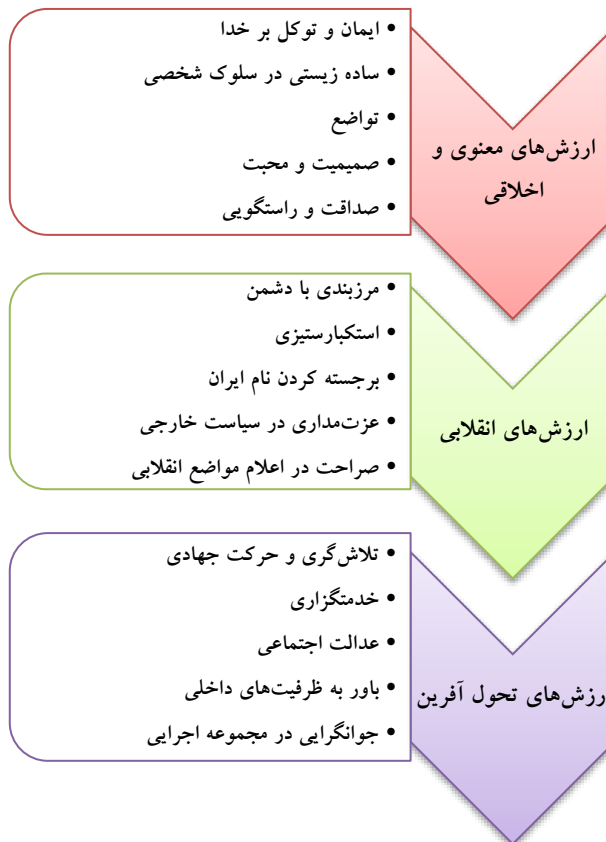
جدول ۳. تبدیل مضمون‌های پایه‌ای به مضمون‌های سازمان‌دهنده و فراگیر

ردیف	مضمون‌های پایه‌ای	مضمون‌های سازمان‌دهنده	مضمون‌های فراگیر
۱	دل خاشع و ذاکر داشتن	اهل ذکر و توسل و عبادت بودن	ایمان و توکل بر خدا
۲	اهل عبادت و ارتباط و توسل به ائمه اطهار علیهم‌السلام بودن		
۳	با خدا مأنوس بودن		
۴	اهل گریه بودن		
۵	با عالم غیب رابطه داشتن		
۶	ساده‌زیستی و کاهش تشریفات در سلوک شخصی داشتن	خداباوری سبب تعالی روح، آرامش روانی و قوت قلب می‌شود.	ساده‌زیستی در سلوک شخصی
۷	زی‌مردمی داشتن		
۸	با مردم صمیمی و خصوصی حرف زدن		
۹	به خانه‌های مردم رفتن		
۱۰	روی فرش خانه‌های مردم نشستن		
۱۱	در منش اخلاقی، فردی متواضع، بردبار و صبور بود.	شکسته‌نفسی و فروتنی کردن در برابر دیگران	تواضع و فروتنی
۱۲	با افراد و جریان‌ات مخالف دیدگاه مدیریتی، با تواضع و مدارا رفتار می‌کرد.		
۱۳	برتر ندانستن خود نسبت به دیگران		
۱۴	با چشم حقارت مردم را نگاه نکردن		
۱۵	خود را بالاتر از دیگران ندانستن		
۱۶	رقیق‌القلب و دلسوزبودن مردم	روابط عاطفی با مردم و ایجاد الفت از اصول انسانی است.	صمیمیت و محبت
۱۷	با عاطفه و مهربانی با مردم رفتار کردن		
۱۸	در برابر سخن تند گفتن مردم با عطف و محبت رفتار کردن		
۱۹	اهل مهربانی با همکاران و دوستان		
۲۰	سخن صادقانه و روشن با مردم گفتن		
۲۱	هماهنگ‌بودن دل و زبان در عرصه امور	تطابق گفتار و کردار با واقعیت، دوری از فریب، تقلب و ریاکاری	صداقت و راستگویی
۲۲	در عرصه دیپلماسی بدون پیچیدگی و با صراحت صحبت کردن		
۲۳	صراحت‌داشتن در مرزبندی با دشمنان انقلاب	تبری‌جویی از دشمنان	مرزبندی با دشمن
۲۳	آشکار و واضح سخن گفتن با دشمن		
۲۴	اعتماد‌نداشتن به دشمن		
۲۵	برجسته‌کردن شعارهای انقلاب	زیر بار مداخله‌جویی و تحمیل قدرت‌های استکباری نرفتن	استکبارستیزی
۲۶	حمایت از مستضعفان		
۲۷	مخالفت با خوی استکباری و روح مداخله‌جویانه نظام سلطه		
۲۸	درخشش نام ایران با تحرک خارجی و سفر خارجی	کمک و حمایت از هر گونه اقدام در درخشش نام ایران در دنیا	برجسته‌کردن نام ایران
۲۹	شناساندن و معرفی چهره والای مردم ایران و انقلاب اسلامی		

ادامه جدول ۳. تبدیل مضمون‌های پایه‌ای به مضمون‌های سازمان‌دهنده و فراگیر

ردیف	مضمون‌های پایه‌ای	مضمون‌های سازمان‌دهنده	مضمون‌های فراگیر
۳۰	سر بلند کردن نام ایران با رشد اقتصادی و عضویت در نهادهای گوناگون بین‌المللی	نمایش اراده و مقاومت ملت ایران در برابر ظلم و ستم	برجسته کردن نام ایران
۳۱	چشمگیر شدن نام ایران با در دست گرفتن قرآن و عکس شهید سلیمانی در سازمان ملل		
۳۲	اهل مراوده و ارتباط با کشورها	تعامل حداکثری و گسترده با همه کشورهای دنیا بر اساس عزت‌مندی	عزت‌مداری در سیاست خارجی
۳۳	تعامل با کشورها از روی عزت و بزرگی		
۳۴	واضح و روشن در اعلام مواضع انقلابی و دینی	شجاعت و صراحت در برابر دشمنان و منحرفان و متزلزل‌نشدن در اعلام موضع	صراحت در اعلام مواضع انقلابی
۳۵	مبهم و دوپهلوی صحبت‌نکردن در تعاملات بین‌المللی		
۳۶	پایبند به ارزش‌های انقلابی و دینی		
۳۷	تلاش شبانه‌روزی و در میدان بودن	کار برای مردم با عمل جهادی و شب و روز نداشتن	تلاش‌گری و حرکت جهادی
۳۸	خستگی‌ناپذیری و مدیریت جهادی		
۳۹	اهل کار جهادی و دنبال آفرین نبودن در برابر کارها		
۴۰	مأیوس نبودن و ناامیدی در کار	امیدوار و خوشبین به آینده	
۴۱	به‌وجود آوردن نصاب جدید در خدمتگزاری	گره‌گشایی از کار مردم و کوشش در برطرف کردن مشکلات آن‌ها	خدمتگزاری
۴۲	خدمتگزاری و انجام عمل از سر بندگی و تعهد و دلسوزی		
۴۳	پرهیز از پشت میز نشینی		
۴۴	ارتباط مستقیم با مردم برای سنجش دستیابی همه طبقات مردم به امکانات	آگاهی از توزیع عادلانه منابع و فرصت‌ها در میان افراد جامعه	عدالت اجتماعی
۴۵	اطلاع از بهره‌مندی همگان از شرایط عادلانه برای دسترسی به منابع و فرصت‌های اجتماعی		
۴۶	اهتمام به ظرفیت‌ها و توانایی‌های داخل کشور	اعتماد به توانایی‌ها و امکانات داخل کشور به جای وابستگی به خارج	باور به ظرفیت‌های داخلی
۴۷	برتر دانستن منابع و توان علمی کشور		
۴۸	خارج کردن کشور از حالت چشم‌انتظاری و نگاه به بیرون	باور به ظرفیت‌های درونی کشور و اعتمادداشتن به نسخه‌های بیگانگان	
۴۹	گره‌زدن مشکلات کشور صرفاً به برقراری ارتباط با دیگر کشورها		
۵۰	باز کردن حلقه مدیریتی و میدان دادن به جوان‌ها در عرصه مدیریتی کشور	استفاده از ظرفیت‌های نسل جوان و بهره‌گیری از آنها در انتصابات	جوانگرایی در مجموعه اجرایی
۵۱	نگاه امیدوارانه به جوانان کشور	توجه به جوانان و نقش آنان به‌عنوان تثبیت‌کنندگان و پایه‌های نظام و انقلاب	

همان‌گونه که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود، پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها و طی مراحل مرتبط، در شبکه مضامین، ۵۱ مضمون پایه، ۲۳ مضمون سازمان‌دهنده و ۱۵ مضمون فراگیر شناسایی و استخراج، و در سه بعد دسته‌بندی شد که در نمودار شماره ۱ ارائه شده است.

نمودار ۱. ارزش‌های حاکم بر کشورداری در الگوی حکمرانی شهید رئیسی (یافته‌های پژوهش)

لازم به یادآوری است که مضمون‌های فراگیر در الگوی سه‌بعدی ارزش‌ها بر اساس منطق سطوح سه‌گانه حکمرانی اسلامی سازمان‌دهی شده است. بدین معنا که ارزش‌های معنوی و اخلاقی ناظر به هویت فردی مسئول اسلامی است و او را در برابر دنیاطلبی و فساد مصون می‌سازد؛ ارزش‌های انقلابی بیانگر هویت سیاسی و انقلابی نظام اسلامی و ضامن استقلال آن در عرصه جهانی است؛

ارزش‌های تحول‌آفرین ناظر به عملکرد اجرایی و اجتماعی حکومت است و موتور محرک پیشرفت کشور به‌شمار می‌رود. بر این اساس، منطق دسته‌بندی ارزش‌ها مبتنی بر سه سطح فردی، سیاسی و اجتماعی حکمرانی است که در تعامل با یکدیگر، حکمرانی ارزش‌مدار در جمهوری اسلامی را شکل می‌دهند.

در ادامه، شاخص‌های هر یک از مضمون‌های فراگیر با توجه به توزیع آن‌ها در سه بُعد تبیین خواهد شد. به‌منظور اختصار و محدودیت حجم مقاله، بسیاری از مطالب برگرفته از بیانات رهبر معظم انقلاب دوباره ذکر نخواهد شد.

تشریح مضمون‌ها

بر مبنای بیانات مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی)، ارزش‌های حاکم بر کشورداری در الگوی حکمرانی شهید رئیسی را می‌توان به‌شرح زیر توصیف و تبیین کرد:

۱. ارزش‌های معنوی و اخلاقی

ارزش‌های معنوی و اخلاقی، ارزش‌هایی است که ریشه در باورهای دینی و اخلاقی دارد و انسان را به معنویت، تقوا و اخلاق‌مداری سوق می‌دهد. این ارزش‌ها با تقویت هویت فردی و ایجاد مقاومت در برابر دنیاطلبی و فساد، رفتار انسان را در زندگی شخصی و اجتماعی هدایت می‌کند و او را به عدالت‌جویی، مهربانی و آرمان‌گرایی فرا می‌خواند.

برخی از مهم‌ترین شاخص‌های معنوی و اخلاقی حاکم بر کشورداری در الگوی حکمرانی شهید رئیسی بر مبنای بیانات مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) را می‌توان به‌شرح زیر نام برد.

۱.۱. **ایمان و توکل بر خدا:** یکی از ویژگی‌های برجسته و مهم مؤمنان، ایمان و توکل به خدا است (انفال/ ۲). «سرچشمه باورهای دینی و اعتقادات اسلامی، ایمان و باور قلبی به خدا است که به انسان مؤمن، توان روحی و صبر و حوصله فراوان می‌بخشد و در برابر مشکلات زندگی به یاری او می‌شتابد. خدا باوری سبب تعالی روح، آرامش روان و قوت قلب انسان مؤمن و مجاهدان راه خدا می‌شود» (همراهی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۰۷). مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) در آغاز تشکیل دولت سیزدهم و در نخستین دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیات دولت، اولین نکته‌ای را که به آنها متذکر می‌شود تا با تمسک به آن نقش خود را در خدمتگزاری ایفا کنند، ایمان و توکل بر خدا است: «توسّل و توکّل به خداوند متعال را برای خودتان ذخیره کنید و سرمایه قرار بدهید قطعاً پیروز خواهید شد، قطعاً موفق خواهید شد و بر مشکلات فائق خواهید آمد. نیت الهی بکنید؛ نیت

الهی هم در این جایگاه شما، یعنی نیت خدمت به مردم؛ همین که واقعاً به قصد خدمت به مردم وارد میدان بشوید، این یک نیت الهی و پاکیزه است و خدا به این برکت خواهد داد» (بیانات در نخستین دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت سیزدهم، ۱۴۰۰/۰۶/۰۶).

۲.۱. ساده‌زیستی در سلوک شخصی: رهبر معظم انقلاب در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت سیزدهم ساده‌زیستی و کاهش تشریفات در سلوک شخصی و حکومتی دولت، به‌ویژه شخص آقای رئیس‌جمهور را مهم و از کارهای تحسین برانگیز دولت خواندند (۱۴۰۲/۰۶/۰۸). یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌ها در عرصه حیات که سبب می‌شود آدمی به کمال برسد، ساده‌زیستی و دلبستگی‌نداشتن به دنیا است. وابستگی و دلبستگی به دنیا، مانع تکامل آدمی خواهد شد، اگر این ویژگی بر روح آدمی حاکم شود، نه‌تنها تمامی ارزش‌ها و آرمان‌ها را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و از درخشش آن می‌کاهد، بلکه همچون ریسمانی دست و پای او را برای رسیدن به هدف بالاتر می‌بندد (جعفری، ۱۳۹۵: ۸۶). شهید رئیسی در شرایطی که می‌توانست با تکیه بر مسئولیت‌های مهمی که در دستگاه قضا و دولت داشت برای خود و اطرافیانش بهترین امکانات را فراهم کند، هرگز چنین نکرد و زندگی زاهدانه و پرهیزکارانه‌ای را تا پایان عمر ادامه داد. او در فقر پرورش یافته بود، اما روح بزرگی داشت و هیچ‌گاه دل به دنیا نبست، همین سادگی و خلوص سبب شد که منش و سلوکش، اعتماد و امید دوباره‌ای در دل مردم نسبت به مدیران اجرایی نظام ایجاد کند (قاضی‌زاده هاشمی، ۱۴۰۴).

۳.۱. تواضع و فروتنی: رهبر معظم انقلاب در دیدار کارگزاران نظام به مناسبت عید سعید فطر فرمودند: «خشوع در مقابل ملت و تواضع، معیارها و ملاک‌های کارهای من و شما است. باید این‌ها را رعایت کنیم. این، یعنی تو میدان بودن ما، یعنی کار کردن برای خدا، هوای نفس را در آن دخالت‌دادن و خسته‌نشدن» (۱۳۸۵/۰۸/۰۲). تواضع در لغت به‌معنای فروتنی و نرمی، از فضایل ارزشمند اخلاقی شمرده شده است و به این معنا است که انسان دارای ملکه شکسته‌نفسی باشد، به‌گونه‌ای که برای خود مزیتی بر دیگران نبیند و با کردار و گفتار خویش دیگران را بزرگ شمرده، به آنان احترام بگذارد (مطیع و آقادوستی، ۱۴۰۰: ۲۲۰). قرآن کریم می‌فرماید «وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا» (فرقان/ ۶۳): بندگان خدای رحمان کسانی هستند که در روی زمین به تواضع و فروتنی راه می‌روند و چون جاهلان آنان را مخاطب قرار دهند، به ملایمت سخن گویند». در هوای بارانی، برابر با مقررات تشریفات باید یک نفر بر

سر رئیس جمهور چتر می‌گرفت، اما شهید رئیسی در سفر به نیویورک اجازه نداد و خودش چتر را به‌دست گرفت و از پله‌ها پایین آمد. چند لحظه بعد متوجه خبرنگارها شد که بدون چتر زیر باران ایستاده بودند و از ایشان عکس و فیلم می‌گرفتند. به احترام آن‌ها چتر را هم جمع کرد و کنار گذاشت و باقی پله‌ها را پایین آمد (خبرگزاری حوزه، ۱۰ شهریور ۱۴۰۳).

۴.۱. صمیمیت و محبت: «شهید رئیسی ... خودش را از دیگران برتر نمی‌دانست؛ خودش را در ردیف مردم، مثل مردم، در مواردی کوچک‌تر از مردم به‌حساب می‌آورد؛ با این نگاه، با این دید حکمرانی می‌کرد بر کشور، و دولت را اداره می‌کرد و کارها را پیش می‌برد» (۱۴۰۴/۰۲/۳۰). حجت‌الاسلام مرتضی مطیعی، نماینده ولی فقیه در استان سمنان، درباره شهید رئیسی می‌گوید که پیش از آشنایی با ایشان تصور می‌کرد جدی و سخت‌گیر باشد، اما در سفر به سمنان مشاهده کرد که او انسانی مهربان و صمیمی است. در یکی از سفرها، شهید رئیسی در مسیر توقف کردند تا از پاکبان‌ها دلجویی کنند و از مشکلاتشان باخبر شوند، بدون اینکه تفاوتی میان خود و دیگران قائل شوند (مطیعی، ۱۴۰۴).

۵.۱. صداقت و راستگویی: بنا به تعبیر رهبر معظم انقلاب، صریح، روشن و صادقانه با مردم حرف‌زدن یکی دیگر از شاخص‌های معنوی و اخلاقی حاکم بر کشورداری در الگوی حکمرانی شهید رئیسی بود (۱۴۰۴/۰۲/۳۰). این دو ارزش به‌معنای تطابق گفتار و کردار با واقعیت، دوری از فریب، تقلب و ریاکاری است. افراد صادق و راستگو، دل و زبان‌شان یک‌سو و هماهنگ است؛ ظاهر و باطن‌شان یکی است و آنچه را باور دارند بر زبان جاری می‌کنند. شهید رئیسی اهل سیاست‌بازی نبود و با صداقت کشور را مدیریت می‌کرد و همواره به اعضای هیئت دولت تأکید می‌کرد که باید با مردم صادقانه رفتار کرد.

۲. ارزش‌های انقلابی

ارزش‌های انقلابی، ارزش‌هایی است که الهام‌یافته از اصول سیاست خارجی نظام اسلامی است و مسئولان نظام، در تعاملات و روابط خود با دیگر کشورها و نهادهای بین‌المللی، آن را به‌عنوان راهنمایی برای تصمیم‌گیری به‌کار می‌گیرند. در واقع این ارزش‌ها استقلال و هویت سیاسی نظام اسلامی را در عرصه جهانی تضمین می‌کند. برخی از مهم‌ترین شاخص‌های ارزش انقلابی در الگوی حکمرانی شهید رئیسی را می‌توان به‌شرح زیر نام برد.

۱.۲. **مرزبندی با دشمن:** شهید رئیسی با کسانی که با انقلاب مخالف و دشمن بودند، صریح صحبت می‌کرد و مرزبندی صریح داشت (۱۴۰۳/۰۳/۱۴). به عبارتی باور قلبی به اصل «تبری» و «تولی» داشت؛ زیرا امت و نظام سیاسی آن، باید نسبت به ولایت الهی و مظاهر آن پایبندی داشته باشند و آن را در قول و فعل نشان دهند؛ همچنین نسبت به طاغوت و نظام‌های استکباری که دشمن اسلام و مسلمین و نظام سیاسی ولایی هستند، تبری جسته و از آنان در قول و فعل دوری جویند (حسینی، ۱۴۰۱).

۲.۲. **استکبارستیزی:** به تعبیر مقام معظم رهبری مبارزه با استکبار یکی از مهم‌ترین مصادیق عدالت (۱۴۰۲/۰۱/۲۹) و از شعارهای اصلی انقلاب است که در دولت شهید رئیسی برجسته‌تر و واضح‌تر شده بود (۱۴۰۱/۰۶/۰۸). استکبار^۱ در اصطلاح عبارت است از تسلط سیاسی و یا اقتصادی کشوری بر کشورهای دیگر است (جعفری، ۱۳۹۶: ۱۴۲). شهید رئیسی در مدت مسئولیت خود به‌ویژه در قوه مجریه، همواره استکبارستیزی را در سیاست‌ها و راهبردهای خارجی خود مدنظر داشت؛ چنانکه با شجاعت تمام با در دست‌گرفتن عکس سردار شهید سلیمانی به‌عنوان نماد مبارزه با استکبار جهانی در سازمان ملل سبب شگفتی سردمداران جهان شد.

۳.۲. **برجسته‌کردن نام ایران:** [شهید رئیسی] در مسائل خارجی، از فرصت‌ها به بهترین وجهی استفاده کرد. این همه تحرک خارجی و سفر خارجی آثار ارزشمند و بابرکتی برای کشور داشت، هم برای امروز کشور، هم برای فردای کشور. ایران را در چشم رجال سیاسی دنیا بزرگ‌تر و برجسته‌تر کرد (۱۴۰۳/۰۳/۱۴). برجسته‌سازی نام ایران به‌معنای ارتقای اعتبار، جایگاه و شناخته‌شدن ظرفیت‌ها و توانمندی‌های کشور در سطح بین‌المللی است. این کار با ایجاد تصویری مثبت و معتبر از ایران در عرصه جهانی تحقق می‌یابد. عضویت در مجامع بین‌المللی همچون سازمان همکاری شانگهای و بریکس، همراه با حضور شهید رئیسی در مجمع عمومی سازمان ملل متحد با قرآن در دست و تأکید بر پیام جهانی آن، نشان‌دهنده توجه ایشان به هویت ملی و اهمیت جایگاه نام ایران در عرصه بین‌المللی است.

۴.۲. **عزت‌مداری در سیاست خارجی:** در نگاه رهبر معظم انقلاب «عزت»، به‌معنای نفی و پرهیز از «دیپلماسی التماسی چه در کلام و چه در محتوا» و پرهیز از چشم‌دوختن به حرف و تصمیم مقامات کشورهای دیگر است (۱۴۰۲/۰۲/۳۰). شهید رئیسی در عرصه سیاست خارجی با

تأکید بر اصل عزت، از هرگونه دیپلماسی التماسی پرهیز کرد. وی در مذاکرات، همواره بر منافع ملی پافشاری کرد و استقلال تصمیم‌گیری‌های جمهوری اسلامی ایران از اراده قدرت‌های جهانی را به نمایش گذاشت. رویکرد متوازن در سیاست خارجی و گرایش به توسعه چندجانبه‌گرایی به جای تمرکز صرف بر مذاکرات بی‌حاصل با غرب، بیانگر نگاه عزتمندانه و در عین حال تعامل‌گرایانه ایشان در ایجاد روابط سازنده با کشورهای همسایه، دیگر کشورها و مجامعی همچون سازمان همکاری شانگهای و بریکس بود.

۵.۲. صراحت در اعلام مواضع انقلابی: «یک نقطه برجسته دیگری که در ایشان [شهید رئیسی] وجود داشت صراحت در اعلام مواضع انقلابی و دینی بود» (۱۴۰۳/۰۴/۱۷). «انقلابی‌گری به معنای تحول‌خواهی همه‌جانبه مبتنی بر ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب اسلامی در تمام ساحت‌های حیات فردی و اجتماعی هماهنگ با مواضع و رهنمودهای ولی فقیه است و منظور از انقلابی‌گری، عمل و روحیه تحول‌خواهانه، پیش‌برنده و پیش‌رونده برای دستیابی به حیات طیبه است. حیاتی که در چهارچوب ارزش‌ها و آرمان‌های اسلام ناب محمدی (ص) در تمام ابعاد زندگی انسانی تعریف می‌شود» (میرزاپوری ولوکلا و سپهر، ۱۴۰۳). شهید رئیسی که تربیت‌یافته مکتب امامین انقلاب بود، از عمق جان به اصول، ارزش‌ها و آرمان‌های انقلاب اسلامی باور داشت؛ از این‌رو، به مصداق آیه شریفه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ قُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا» (احزاب/۷۰)، در تمام مدت خدمت خویش و در تمامی عرصه‌ها، در بیان حق و پیروی از رهبر معظم انقلاب و نیز در برابر دشمنان و زورگویان و منحرفان، شجاعت و صراحت داشت و هیچگاه در اعلام موضع، دچار تردید و تزلزل نشد.

۳. ارزش‌های تحول‌آفرین

ارزش‌های تحول‌آفرین، اصول و باورهای بنیادینی است که در ایجاد تحولات مثبت، بنیادین و پایدار در جامعه نقش راهبردی ایفا می‌کند و محرکی قدرتمند است. این ارزش‌ها تنها به بهبودهای تدریجی محدود نیست، بلکه با ایجاد تغییر در رویکرد حاکم، زمینه‌ساز تحولی اساسی در اهداف، ساختارها، فرایندها و رفتارها می‌شوند. مهم‌ترین شاخص‌های ارزش‌های تحول‌آفرین در راستای آبادانی و پیشرفت کشور در الگوی حکمرانی شهید رئیسی را می‌توان به شرح زیر نام برد.

۱.۳. تلاش‌گری و حرکت جهادی: شهید رئیسی به عنوان فردی با روحیه جهادی و تلاش‌گری مستمر شناخته می‌شود. مقام معظم رهبری نیز به این ویژگی ایشان اشاره کرده و بیان داشتند که

رئیس‌ی خستگی‌ناپذیر بود و تمام توان خود را برای خدمت به مردم و کشور به کار گرفته است (۱۴۰۴/۰۲/۳۰). در واقع شهید رئیسی با روحیه جهادی خود، همواره در کنار مردم بود و برای حل مشکلات آنها با اخلاص و تلاش به مردم خدمت می‌کرد (سعادت‌مند، ۱۴۰۳).

۲.۳. خدمتگزاری: مقام معظم رهبری درباره شهید رئیسی فرموده بودند: «[ایشان] مرد کار بود، مرد عمل بود، مرد خدمت بود، مرد صفا و صداقت بود... شب و روز نمی‌شناخت... یک نصاب جدیدی را آقای رئیسی (رحمه‌الله علیه) در باب خدمتگزاری به ملت ایجاد کرد» (۱۴۰۳/۰۴/۱۷). خدمت به دیگران، برآوردن نیازها و حل مشکلات مردم از ارزش‌های متعالی و تحول‌آفرین در نگاه شهید رئیسی بود. ایشان با روحیه جهادی و انقلابی خود توانست هزاران کارخانه تعطیل، از جمله کارخانه نیشکر هفت‌تپه در خوزستان را به چرخه تولید بازگرداند، بحران کرونا را با موفقیت چشمگیر مدیریت کند و با سفر به استان‌ها و شهرهای گوناگون، از نزدیک مسائل مردم را مشاهده کند و برای رفع آن‌ها اقدام کند.

۳.۳. عدالت اجتماعی: مقام معظم رهبری در نخستین دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت سیزدهم تأکید فرمودند «اساس حکومت اسلامی و جمهوری اسلامی بر اقامه عدل است. کما اینکه اساس همه ادیان بر اقامه عدل است. خدای متعال می‌فرماید که ما پیغمبران را فرستادیم، کتاب‌های آسمانی را فرستادیم، لَيَقُومُ النَّاسُ بِالْقِسْطِ؛ اصلاً برای اینکه مردم قیام به قسط کنند و جامعه، جامعه عدالت‌آمیز باشد... در این زمینه‌ها عقیم، خیلی باید کار کنیم، خیلی باید تلاش کنیم» (۱۴۰۰/۰۶/۰۶). در این راستا، شهید رئیسی بی‌وقفه به دنبال برقراری توازن و مساوات در جامعه، با هدف فراهم کردن شرایط مناسب برای همه افراد و جلوگیری از ظلم و تبعیض بود. چنانکه سفرهای بی‌وقفه استانی و ارتباط مستقیم با محرومان، تنها نمایش نبود، بلکه نشانه‌ای از تعهد به عدالت اجتماعی بود. همین ارتباط نزدیک با مردم، او را به سید محرومان بدل کرد (متولیان، ۱۴۰۴).

۴.۳. باور به ظرفیت‌های داخلی: باور و تمرکز بر ظرفیت‌های داخلی به معنای اتکا به توانایی‌ها و منابع داخلی، به جای وابستگی بیش از حد به کمک‌ها و منابع خارجی است. شهید رئیسی با اعتقاد به شعار «ما می‌توانیم» و همان‌گونه که مقام معظم رهبری بیان کردند، با تمام وجود به ظرفیت‌ها و توانایی‌های داخلی برای حل مسائل کشور ایمان داشت. برای نمونه، در دوره‌ای

حساس، توانمندی فناورانه جمهوری اسلامی ایران در تولید واکسن کرونا سبب شکسته شدن سد سیاست‌های غیردوستانه‌ای شد که برخی کشورها در زمینه ارائه واکسن در پیش گرفته بودند.

۵.۳. جوانگرایی در مجموعه اجرایی: مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) در مناسبتی در دیدار با رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت در این‌باره فرمودند: «یک توفیق دیگر شما، جوانگرایی در مجموعه اجرایی کشور است؛ این خیلی چیز خوبی است. این موجب می‌شود که حلقه فرسوده مدیران باز بشود، یک نفس تازه‌ای به دستگاه‌های اجرایی کشور دمیده بشود؛ این خیلی چیز خوبی است، این را حفظ کنید» (۱۴۰۱/۰۶/۰۸). از آنجا که رهبر معظم انقلاب بنا به دلائلی چون جلوگیری از انقطاع نسلی (۱۳۹۸/۰۷/۱۰)، الگوپذیری از پیامبر اکرم (ص) (۱۳۹۷/۰۲/۰۱) و (۱۳۹۰/۰۷/۲۷)، تداوم خلاقیت، نوآوری و ابتکار (۱۳۹۱/۰۱/۰۱)، پیشران پیشرفت کشور (۱۳۹۵/۰۹/۰۳)، خستگی‌ناپذیری (۱۳۹۸/۰۶/۰۸) و... بر جوانگرایی تأکید داشتند، شهید رئیسی نیز با پیروی از ایشان، جوانگرایی و اعتماد به جوانان را در دولت سیزدهم در سطح مدیریت کلان عملیاتی کرد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

ارزش‌های حاکم بر کشورداری مجموعه‌ای از اصول و باورهایی است که هدایت‌کننده رفتار و تصمیم‌گیری مردم هر کشوری است و به‌عنوان راهنما و الگو در تصمیم‌گیری‌ها و عملکرد مسئولان استفاده می‌شود. توجه به این ارزش‌ها کشور را به سمت موفقیت و پیشرفت هدایت خواهد کرد. ارزش‌ها همچون قطب‌نما، مسیر درست رفتارها و تصمیم‌ها را نشان می‌دهد و حکمرانی سازوکاری است که این ارزش‌ها را به صورت نظام‌مند در عمل پیاده می‌کند. در واقع حکمرانی بدون ارزش‌ها فاقد جهت است، درست مانند کشتی‌ای که بدون قطب‌نما در دریا سرگردان می‌شود. ارزش‌ها مشخص می‌کنند چه چیز مطلوب و چه چیز نامطلوب است و همین معیارها به دولت‌ها کمک می‌کنند تا اهداف و اولویت‌های خود را تعیین کنند.

شهید رئیسی در دوران مسئولیت خود تلاش کرد تا با الهام از بیانات مقام معظم رهبری، الگویی از حکمرانی مبتنی بر ارزش‌ها را در عمل به نمایش بگذارد. برای ایشان، ارزش‌ها به‌عنوان قطب‌نما، جهت‌دهنده تصمیمات و اقدامات در روش حکمرانی بود و عملکرد و رفتار وی را شکل می‌داد. شهید رئیسی در مدت کوتاه مسئولیت در قوه مجریه، با اصلاح شیوه‌های مدیریتی و

پیگیری اهداف انقلاب و نظام اسلامی، خدمات شایانی در حوزه‌های گوناگون جامعه ارائه کرد. به همین دلیل، مقام معظم رهبری ایشان را به‌عنوان الگویی مدیریتی برای دولتمردان و کارگزاران جامعه معرفی (۱۴۰۳/۰۴/۱۷)، و تأکید کردند که آیندگان، جوانان و مسئولان با تکیه بر این ویژگی‌ها و ارزش‌ها می‌توانند حکمرانی موفق داشته باشند (۱۴۰۴/۰۲/۳۰).

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ارزش‌های حاکم بر الگوی حکمرانی شهید رئیسی در سه بعد دسته‌بندی می‌شود: اول، ارزش‌های معنوی و اخلاقی: ایمان و توکل بر خدا، ساده‌زیستی در سلوک شخصی، تواضع، صمیمیت و محبت، صداقت و راستگویی. دوم، ارزش‌های انقلابی: مرزبندی با دشمن، استکبارستیزی، برجسته‌کردن نام ایران، عزت‌مداری در سیاست خارجی و صراحت در اعلام مواضع انقلابی. سوم، ارزش‌های تحول‌آفرین: تلاش‌گری و حرکت جهادی، خدمتگزاری، عدالت اجتماعی، باور به ظرفیت‌های داخلی و جوانگرایی در مجموعه اجرایی. این یافته‌ها نشان می‌دهد که الگوی حکمرانی شهید رئیسی، ترکیبی از معنویت، تعهد انقلابی و تلاش جهادی برای پیشرفت کشور است.

در راستای اجرای تدابیر مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی)، الگوگیری از شیوه حکمرانی شهید رئیسی از طریق واکاوی سیره ایشان، تدوین بسته‌های سیاستی و متون درسی، برگزاری همایش‌ها و کرسی‌های علمی، تولید فیلم و بهره‌گیری از رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی پیشنهاد می‌شود.

فهرست منابع

قرآن کریم.

- اداره کل پژوهش و اسناد ریاست جمهوری (۱۴۰۳). گزارش خدمت، اقدامات شاخص دولت مردمی در طول سه سال خدمت، تهران: نشر جمهور ایران.
- امام خامنه‌ای، سیدعلی. بیانات، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی).
- بهادری جهرمی، علی و کدخدامرادی، کمال (۱۴۰۳). شهید جمهور (شهید رئیسی در نگاه مقام معظم رهبری)، تهران: نشر جمهور ایران.
- پدریان، مرتضی (۱۳۷۷). دفاع از ارزش‌ها در دیدگاه امام (ره)، مجموعه مقالات همایش اندیشه‌های دفاعی امام خمینی (ره)، جلد ۲، تهران: انتشارات دفاع.
- تاج‌بخش، غلامرضا (۱۴۰۴). مطالعه و تبیین مؤلفه‌های سبک زندگی شهید رئیسی از منظر آیت‌الله خامنه‌ای، فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۱۴ (۵۶): ۴۶۲-۴۳۱.
- جعفری، سیداصغر (۱۳۹۵). عوامل مؤثر در حفظ و توسعه ارزش‌ها مبتنی بر دیدگاه مقام معظم رهبری، پژوهشنامه انقلاب اسلامی، ۶ (۱۸): ۹۷-۷۷.
- جعفری، سیداصغر (۱۳۹۶). راهبردهای امت اسلامی برای مقابله با نظام سلطه از دیدگاه امام خمینی (رحمه‌الله)، فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی، ۱۴ (۵۰): ۱۶۲-۱۴۱.
- حسینی، منصور (۱۴۰۱). ضرورت‌های مرزبندی با دشمنان از نگاه قرآن، کیهان، ۵ آذر ۱۴۰۱.
- حیدری و خالقی (۱۳۹۸). بررسی اصول مملکت‌داری و حکومت در نهج‌البلاغه و سیاست‌نامه (با تکیه بر امور نظامی و جنگی)، فصلنامه مطالعات ادبیات تطبیقی، ۱۳ (۵۲): ۳۹۲-۳۶۵.
- دانایی‌فرد، حسن (۱۳۹۹). سخن سردبیر: چارچوبی برای تحلیل کشورداری، پژوهش‌های مدیریت منابع سازمانی، ۱۰ (۳): ۱۸۷-۱۷۵.
- رنجبر و شکوری (۱۳۹۷). تحلیل تطبیقی آیین کشورداری در شاهنامه و تلماک، پژوهشنامه ادبیات تعلیمی، ۱۰ (۳۸): ۱-۳۰.
- رهنمایی، سیداحمد (۱۳۸۶). درآمدی بر مبانی ارزش‌ها، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
- ساروخانی، باقر (۱۳۷۰). دائره‌المعارف علوم اجتماعی، تهران: کیهان.
- سعادت‌مند، فائزه (۱۴۰۳). رئیسی عزیز، تهران: حماسه یاران.

شارون، جوئل (۱۳۷۹)، ده پرسش از دیدگاه جامعه‌شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.

شفقت رودسری، آریا و تبرزد، محمد سعید (۱۴۰۰). ارائه الگوی حکمرانی متعالی اسلامی - ایرانی بر اساس اندیشه‌های حضرت امام خمینی^(ره) و مقام معظم رهبری^(مد ظله‌العالی)، فصلنامه حکمرانی متعالی، ۲(۱): ۴۸-۷.

طحان نظیف، هادی و خلیلی نژاد، سجاد (۱۴۰۴). دلالت پژوهی اصول حکمرانی خوب در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مطالعات حقوق عمومی، ۵۵(۱): ۲۰۶-۱۷۷.

عابدی جعفری، حسن و همکاران (۱۳۹۰). تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی، فصلنامه اندیشه مدیریت راهبردی، ۵(۲): ۱۹۸-۱۵۱.

عارفی، خلیل و فرزندی، عباسعلی (۱۴۰۳). انطباق مبانی حکمرانی رهبری با مبانی حکمرانی علوی، فصلنامه حکمرانی متعالی، ۵(۲): ۳۷-۹.

عالی، محمدباقر و همکاران (۱۴۰۳). تعریف حکمرانی (فرا ترکیب چپستی حکمرانی)، فصلنامه حکمرانی متعالی، ۵(۱۸): ۸۹-۶۳.

غفاری، مجتبی؛ سعیدی، علی و معلی، حمزه (۱۴۰۲). تحلیل مضمون راهبرد جهش تولید در بیانات آیت‌الله خامنه‌ای^(مد ظله‌العالی)، فصلنامه مطالعات راهبردی انقلاب اسلامی، ۱۱(۱): ۱۹۰-۱۶۹.

قاضی‌زاده هاشمی، سید امیرحسین (۱۴۰۴). شهید رئیسی در تمام ابعاد زندگی ساده‌زیستی را حفظ کرد، برگرفته از خبرگزاری ایرنا به تاریخ ۳۱ اردیبهشت ۱۴۰۴.

گیدنز، آنتونی (۱۳۷۳)، جامعه‌شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.

گندمی، امید و سواری، سعید (۱۴۰۳)، مدیر تراز آینده انقلاب اسلامی بر اساس سیره مدیریتی شهید رئیسی در منظومه بیانات مقام معظم رهبری، آینده‌پژوهی انقلاب اسلامی، ۵(۳): ۳۷-۱۱.

متولیان، سید عبدالله (۱۴۰۴)، شهید رئیسی نماد عدالت‌خواهی و امیدآفرینی، به نقل از پایگاه اطلاع رسانی جوان آنلاین، تاریخ انتشار ۳۱ اردیبهشت ۱۴۰۴.

مطیع، مهدی و آقادوستی، الهام (۱۴۰۰)، تتبع سیر تدریجی آموزه تواضع در قرآن با تکیه بر ترتیب نزول، تفسیر پژوهی، ۸(۱۵): ۲۴۵-۲۱۷.

معدنی، جواد و نجاری، رضا (۱۴۰۱)، واکاوی و تبیین مؤلفه‌های حکمرانی سالم اسلامی در پرتو ارزش‌های ناب انقلاب اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری، مدیریت اسلامی، ۳۰(۳): ۱۴۸-۱۱۵.

مطیعی، مرتضی (۱۴۰۴)، تواضع شهید رئیسی، خبرگزاری تسنیم، تاریخ انتشار ۲ خرداد ۱۴۰۴.

- میرزاپوری ولوکلا، جابر و سپهر، محمدحسین (۱۴۰۳)، مفهوم‌شناسی و شاخص‌سازی انقلابی‌گری در چهارچوب گفتمان انقلاب اسلامی، پژوهش‌های گفتمان فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱(۱): ۱۸۴-۲۱۶.
- نیک‌گهر، عبدالحسین (۱۳۸۳)، مبانی جامعه‌شناسی، تهران: رایزن.
- هاشمی، سید محمد (۱۳۷۴)، حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، جلد اول، تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- همراهی، نعمت‌اله و همکاران (۱۴۰۱)، جایگاه رویکرد سیاسی معنوی سرمایه اجتماعی در پیروزی‌های دوران دفاع مقدس، مطالعات دفاع مقدس، ۸(۴۱): ۹۷-۱۱۴.

References

- Bevir, M. (2012). **Governance: A very short introduction**. Oxford University Press.
- UN (1996). **Governance, Participation and Partnerships**. background papers prepared by the United Nations Department of Public Information for the United Nations Conference on Human Settlements, 3-14 June 1996, Istanbul. (Available at: <http://www.un.org/cyberschoolbus/habitat/background/bg5.asp>)
- <https://governanceschool.ir/fa/page/576>.

COPYRIGHTS

© 2024 by the authors. Published by The National Defense University. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

